

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф.дфн Милко Димитров Петров, катедра „Комуникация и аудиовизуална продукция”, ФЖМК на СУ”Св.Климент Охридски”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки.*

Основание за представяне на рецензията: решение на Катедрения съвет на катедра „Медии и обществени комуникации” във Факултет „Икономика на инфраструктурата”, научна специалност”*Организация и управление , извън сферата на материалното производство*”(Медии и комуникации)

Автор на дисертационния труд: Ивайло Бойков Диманов

Тема на дисертационния труд:”*Динамика на сатиричните похвати в българския периодичен печат преди и след 1989г.*”

1. Информация за докторанта

Ивайло Диманов успешно е завършил докторската програма в катедра ”*Медии и обществени комуникации*”, факултет”*Икономика на инфраструктурата*”, специалност „*Организация и управление извън сферата на материалното производство*”(Медии и комуникации), професионално направление 3.5.*Обществени комуникации и информационни науки.*

Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 227 стр., той се състои от три глави, увод, заключение и приложения. Той разработва актуален проблем , който е свързан с ролята на сатирата и хумора в печата и социалния живот преди и след 10 ноември 1989 г. Авторът е активен участник в разглежданите от него процеси.

В **Увода** на дисертацията си, Ивайло Диманов представя основните задачи на дисертацията, както и развитието на хумористичния печат в България- преди и след 1989г. Дисертацията е написана с помощта на методи, взети от различни науки- основно от история на журналистиката, от медийната теория, и главно- от историята и развитието на публицистиката у нас.

Първа глава докторантът прави теоретичен преглед на основните характеристики на жанровата система на хумора и сатирата в периодичния печат. Той цялостно разглежда историята и типологията на хумора, от неговото обособяване като особена форма на човешко съпреживяване на социалния живот, като акцентира най-вече върху динамиката и метаморфозите в хумористичната мерена реч. Откроена е ролята на епиграмата като средоточие на поетическото остроумие, обстойн са разгледани спецификите на сатиричната поезия и на баснята като съхранена мъдрост на вековното съпреживяване и осмисляне. Авторът специално акцентира върху теоретичното осветляване на спецификата на кратките сатирични форми – *афоризмът, каламбурът, пословицата, бурлеската, вица и анекдота*, на приликите и различията между тях. Ивайло Диманов успешно ситуира *вицът* в контекста на българския фолклор, проследява появата и развитието на битовия и политическия виц, разглежда тяхната субординация в двете исторически времена и процесите на героизация и дегероизация на основните типажии в анекдотичния български фолклор.

Втора глава е посветена на българската сатирична периодика и продукция преди и след демократичните промени. Авторът е направил разширено въведение, в което разглежда ролята на периодичния печат като тръгва още от страсбургския „Релацион“ на Йохан Каролус от 1609 г., за да се концентрира върху динамиката и топонимията на българските сатирични автори и издания. Докторантът тук съчетава историческия подход с личните наблюдения и оценки, като формулира аргументирани изводи относно структурните и стилистичните трансформации в българския медиен хумор в двата периода. Неговата равносметка за кризата в социалния статус на хумора в медиите след демократичните трансформации се обосновава със статистически данни и лични проучвания, наблюдения и оценки. В тази глава има специален трети раздел, който е посветен на въпросите за свободата на словото и на влиянието на цензурата и автоцензурата върху самобитното творчество на

хумористите и сатириците, за репресиите над българската сатира преди 1989 г., и за икономическите ограничения в условията на политическия преход след 1989г. Специален параграф е посветен и на „Етичния кодекс на българските медии“, на неговото създаване, учредяване и функциониране като надежда за превенция от политическото и икономическото насилие над медийната свобода.

Трета глава е посветена на визуалния хумор в българската периодика, разгледана е появата в исторически план на карикатурата и нейните прояви в българската периодика преди и след 1989 г., нейната синхронизация с различни сатирични послания, спецификата на шаржа, колажа в комичен план, комикса и неговото навлизане в акваторията на сатиричните рубрики и издания.

Четвърта глава обобщава резултатите от проведените от Ивайло Диманов две емпирични изследвания, които показват неговата много добра подготовка по емпирична социология. Сред безспорните научни успехи на дисертационния труд е проведеното емпирично изследване с 120 респонденти за отношението и нагласите към сатиричната периодика на две поколения – под 45 г. и над 45г. Установените различия във вкусовете, предпочитанията, рецепцията към различните сатирични жанрове между двете изследвани групи са особено интересни и прецизно анализирани от докторанта. Сред сполуките на дисертационния труд може да поставим и литературната анкета с известни български писатели- сатирици, свидетели и живи участници в динамичните промени в обществения и творческия живот на страната ни .

Авторефератът на дисертацията отговаря на законовите изисквания, той съдържа основните елементи, като: обект и предмет на изследването, научни цели и задачи, основни изследователски тези и хипотези, избрана методология и приноси и др.

Специално искам да отбележа много добрият език и стил, на които е написана тази дисертация. В нея органично се съчетават теоретичния анализ и емпиричните изследвания, които предлагат нови изводи и аргументи, които несъмнено обогатяват теоретичния анализ.

Библиографията на дисертационното изследване отговаря на научните изисквания- тя включва 145 изследвания на български и английски език. Това показва, че докторантът е достатъчно компетентен

по отношение на научни изследвания, автори и концепция- у нас и по света.

В този смисъл, дисертацията отговаря на задължителните законови изисквания-от гледище на нейната структура, теоретичен анализ, емпирични изследвания, ясно обособени научни и научно-приложни приноси, приложена библиография.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Дисертационното изследване съумява да постигне няколко основни научни и научно-приложни резултати:

-Обстойно се разглеждат основните хумористични жанрове преди и след 1989г.-*баснята, афоризма, каламбура, анекдота, епиграмата* и др. Направеният сравнителен анализ между тях за времето преди и след 1989г. е отличен научен резултат, който показва интересни процеси и тенденции в развитието на сатиричната публицистика по времето на социализма и след това.

-Анализът на развитието на хумора и сатирата в периодичния печат в два толкова различни исторически периоди, в контекста на цензурата и автоцензурата, възможното героизиране и дегероизиране на някои утвърдени автори- сатирици, също може да се определи като отличен научен резултат.

-Визуалният хумор в периодичния печат цялостно се разглежда чрез *шаржа, карикатурата, комичният колаж, комикса*- техните социални функции, влиянието им преди 1989г. и видимото отслабване на тяхната критическа функция в условията на политическия преход. Този анализ е много оригинален, ето защо може да се определи като отличен научен резултат.

-Теоретичният анализ в дисертацията се допълва и обогатява от две емпирични изследвания, които Ивайло Диманов е провел по своя методика. Особено интересна и с добавена стойност е проведената от него литературна анкета с много известни писатели- сатирици. Тя е първа по рода си, и по моя преценка също е отличен научен резултат.

3. Оценка на научните и научно-приложните приноси.

Дисертацията има няколко основни научни приноси:

Първият научен принос е свързан с оригиналното решение хумористичният и сатиричен печат у нас да се разгледа в два отделни периода- преди и след 1989г., при това от гледище на свободата на словото, цензурата и автоцензурата, тематичното злободневие и постигнатия сатиричен ефект. Този много широк времеви обхват, позволява да се направи цялостен сравнителен анализ на хумора и сатирата в печата- преди и след политическата промяна. Такъв научен анализ досега не е правен, неговите изводи и обобщения са научен принос в българските анализи на родната публицистика и периодичен печат.

Вторият научен принос е цялостното осветяване на различните сатирични жанрове като: *епиграмата, сатиричната поезия, баснята*. А също и спецификата на кратките сатирични форми-*афоризмът, каламбурът, пословицата, бурлеската, вица и анекдота*. Всички тези сатирични форми се разглеждат чрез техните прилики и различия в два обособени периода- по времето на социализма, и в условията на политическия преход. Изведени са някои интересни тенденции, които са поставени в контекста на свободата на словото, ролята на цензурата и автоцензурата.

Третият научен принос е обстояния анализ на визуалния хумор в българската периодика. Ивайло Диманов задълбочено разглежда карикатурата и нейното развитие в българската периодика преди и след 1989 г. Както и синхронизацията между карикатурата и другите сатирични жанрове, спецификите на *шаржа, колажа и комикса*, тяхното присъствие и медиен ефект в различни рубрики и периодични издания.

Дисертацията има и някои научно-приложни приноси:

Първият научно-приложен принос е проведеното от докторанта емпирично изследване, въз основа на негова авторска методика. То включва 120 анкетирани, и показва сериозната промяна на читателската аудитория към сатиричните жанрове- преди и след политическата промяна. Получените емпирични резултати са много интересни, и те заслужават да бъдат публикувани.

Вторият научно-приложен принос е проведената от докторанта литературна анкета с 6 много известни писатели- сатирици, които правят оценка на състоянието на сатиричните жанрове преди и след 1989г., и очертават възможните перспективи за тяхното развитие и промяна. Тази литературна анкета със сигурност ще предизвика голям читателски интерес, ето защо ще е добре, ако бъде публикувана.

4. Оценка на публикациите по дисертацията.

Ивайло Диманов има три научни публикации, които са по темата на неговата дисертация. Две от тях са публикувани в авторитетни научни списания като „*Медии и обществени комуникации*”, една публикация е научен доклад, представен на международна научна конференция. Те изцяло отговарят на законовите изисквания.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Основната ми препоръка е това много интересно и оригинално научно изследване да бъде публикувано, с необходимата редакция и доработка. То е първо по рода си в българските изследвания в областта на публицистиката, хумористичния и сатиричен печат, които са разгледани в дълъг исторически период. Към него ще има голям интерес от различни видове читатели- изследователи на медиите, анализатори на българския периодичен печат, експерти по социология на медиите, изследователи на визуалната реторика на карикатурата, шаржа, колажа и комикса. То ще бъде интересно и за студентите от различните медийни специалности, защото съдържа систематизирана информация за хумора и сатирата, тяхното развитие и метаморфози в годините на социализма, и след политическата промяна.

6. Заключение

Като имам предвид , че дисертацията на Ивайло Диманов е много оригинална, че тя постига много сериозни научни резултати, че професионално съчетава теоретичния и емпиричния анализ, че тя е написана на отличен език и стил, **напълно убедено** предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и

научна степен „доктор” на Ивайло Бойков Диманов за дисертацията му на тема: *”Динамика на сатиричните похвати в българския периодичен печат преди и след 1989г.”*, научна специалност *”Организация и управление извън сферата на материалното производство”* (Медии и комуникации), професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки.*

София, 27 април 2022г.

Подпис:

проф. дфн Милко Петров